

Entrar

Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

Pròleg

Tots nosaltres hem sentit parlar o hem tengut contacte amb algun nin, nina o adult superdotat, i per poc que ens motiví el tema, segurament ens hem fet preguntes com:

En què pensa?

Què té de diferent?

Per què no li ha fet gràcia aquell acudit tan bo?

Per què no ens agraden els mateixos programes de televisió?

Com poden dir que és tan intel·ligent si sempre està sol, és tan tímid i no parla gaire?

Per què no s'assembla al superdotat tan estrany que sortia en aquella pel·lícula i que feia tanta gràcia?

Per què prefereix relacionar-se amb nins més grans o amb adults?

...

Dins de l'escola, els mestres i professors tenim contacte amb una gran diversitat de nins, per raons de caràcter, cultura, situació social, interessos, capacitat intel·lectual, motivació, ..., i quan analitzam la nostra tasca segurament ens demanam:

Si diuen que n'hi ha tants, com és que no n'he detectat mai cap a les meves aules?

És un superdotat aquell alumne que treu un 10 sempre a tots els exàmens?

S'avorreix algun alumne a les meves classes perquè són massa simples?

Com pot ser que diguin que és superdotat si suspèn moltes assignatures?

Com es deu sentir un alumne superdotat en unes classes de nivell mitjà, basades en la simple repetició de conceptes i exercicis gairebé idèntics, un cop i un altre, any rera any, amb uns continguts rígids que es tornen a repassar cada any, sense avançar gaire, amb una seqüenciació única per a tots, determinada pel professor i per la programació de l'assignatura?

Deu resultar motivador per a un alumne repetir 10 exercicis idèntics a aquell primer que ja ha entès, esperant que el màxim nombre d'alumnes de la classe el puguin arribar a comprendre?

És gratificant veure com molts companys de classe no tenen cap interès pels continguts que es treballen a l'aula i que els "empollons", ignorats i/o marginats, no poden avançar perquè es repeteixen aquests continguts per als alumnes que tanmateix no hi estan interessats?

És divertit? És productiu? No és per no tornar a l'escola?

Des del món de la política, de la cultura, de la societat en general, ens podem demanar:

Funciona bé el nostre sistema educatiu?

Si el fracàs escolar és tan gran, com és que no es fan canvis significatius?

Què fem per potenciar els nostres cervells privilegiats, els nostres alumnes sobredotats?

Pot avançar una societat sense fomentar l'estudi, l'esforç, la creativitat, la imaginació, l'aprenentatge eficaç?

És bo per a un país frenar el desenvolupament mental dels nins i nines, fent-los encaixar en un sistema educatiu igualitari que no potencia l'excel·lència sinó la mediocritat, tots iguals?

Si dos nins de la mateixa edat porten sabates o roba de mida diferent, individualitzada segons la seva talla i preferències, per què han de rebre les classes de la mateixa manera i tots a l'hora sense fer-les a mida segons la seva capacitat mental i els seus interessos? Es posen a l'abast dels centres educatius els recursos econòmics i materials que es necessiten per atendre correctament la diversitat?...

I per acabar, ens hem de preguntar:

Per què s'assenyala amb el dit un superdotat?

Per què és un problema ésser un superdotat i un miracle sobreviure a l'etapa escolar amb "èxit"?

Per què sentim angoixa els pares?

Per què molts superdotats són fracassats escolars?

Per què la societat margina la sobredotació intel·lectual i, en canvi, la sobredotació física es valora i s'admira a l'esport?

Coneixem personatges "mediocres" com Plató, Leonardo DaVinci, Einstein, Newton, Napoleó Bonaparte, Marie Curie, Goethe, Simone de Beauvoir, Stephen Hawking, Confucio, Galileo Galilei, Mozart, Rembrandt, Copèrnic, Gary Kasparov, ...

No eren tots ells "diferents"?

Per què no es veu els superdotats com el que són, unes ments meravelloses amb una potencialitat superior a la normal i que, si s'estimula adequadament, poden produir avenços importants, impossibles per a la resta de persones, avenços dels que tots ens beneficiarem?

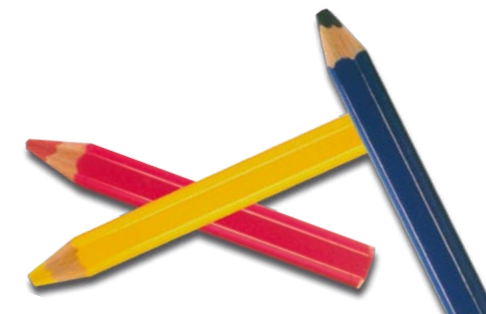
Aquesta GUIA és un intent d'aproximar el superdotat a l'ambient escolar, o per ventura, l'escola al superdotat, per tal que els educadors, que tenim la sort de conèixer-los dins l'exercici de la nostra VOCACIÓ, coneguem millor les seves característiques, descartem els falsos mites que existeixen i poguem tractar la seva meravellosa diferència d'una manera eficaç i productiva, en benefici d'ells, satisfacció nostra i profit de la Humanitat.

Guillermo Lladó Valdevieso

Llicenciat en Ciències Físiques

Professor de Secundària

Director de centre educatiu

Índex

- 02** Pròleg
- 04** Presentació
- 05** A qui va dirigida aquesta guia?
Objectius d'aquesta publicació
- 06** Alumnes amb altes capacitats
o talentosos
- 08** Falsos mites sobre les altes capacitats
- 09** Característiques de l'aprenentatge dels
alumnes amb aacc
- 10** Mesures d'intervenció
 - 11** Adaptacions curriculars d'ampliació
 - 14** Acceleració de curs i/o de matèria
 - 15** Programes d'enriquiment
extracurricular
 - 16** Agrupacions per capacitats
Programa de mentors
- 17** Estratègies d'ensenyament
- 18** Com pot col·laborar ABSAC amb
el professorat?
- 19** Preguntes més freqüents
- 22** Agraïments
- 23** Bibliografia
- 29** Fitxa tècnica

Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

A tots els nins, nines i joves superdotats i talentosos que amb la seva curiositat, interès i sensibilitat ens enriqueixen dia a dia..

Presentació

L'Associació Balear de Superdotats i Altes Capacitats (ABSAC), sense ànim de lucre i legalment registrada, que fou fundada al febrer de 2004, està formada per persones amb superdotació o talent, familiars, professionals i, en general, per qualsevol persona que pugui estar interessada en els nostres projectes.

La nostra activitat s'ha canalitzat en diferents direccions:

- **La formació.** Amb l'organització de cursos i seminaris per a professors i professionals de l'educació pretenem ampliar la informació i els coneixements de les persones que atenen els nostres fills/es en l'àmbit educatiu.
- **Tallers i cursos** d'ampliació de coneixements i activitats culturals. Amb aquestes activitats pretenem satisfer la curiositat innata en aquest tipus de persones.
- **Les activitats lúdiques** (tallers, esports, etc), ajuden als talentosos a relacionar-se amb altres i incrementen les seves habilitats socials.
- **Difondre al màxim la** informació sobre característiques i necessitats dels superdotats.

Els nostres objectius són:

1. Atendre les necessitats psicosocials i educatives de les persones amb superdotació i/o talent, fent especial èmfasi en la infància i la joventut.
2. Oferir recolzament a les famílies d'aquestes persones.
3. Col·laborar amb els centres educatius per millorar la seva qualitat educativa.
4. Sensibilitzar, col·laborar, informar i assessorar les institucions públiques i/o privades que puguin estar interessades o relacionades amb aquest àmbit.
5. Conscienciar i informar la societat sobre la realitat d'aquest col·lectiu. .
6. Afavorir les investigacions relacionades amb la superdotació.

Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

A qui va dirigida aquesta guia?

La guia va dirigida a tots els professors/es que aquest curs es trobaran per primera vegada dins de la seva aula amb un alumne/a amb alta capacitat. Pretén ser una ajuda per al professorat, una aproximació a les característiques, intervenció i problemàtica que poden presentar aquests alumnes.

En aquesta tipologia d'alumnat hi podem destacar algunes característiques comuns, però les persones amb altes capacitats formen un grup molt heterogeni, els seus interessos, motivacions, estil d'aprenentatge, etc, és diferent a cada un d'ells, de manera que seran els psicopedagogs/gues i/o els orientadors/es de cada centre educatiu, els qui han realitzat l'avaluació psicopedagògica, els professionals que millor vos poden orientar sobre les actuacions concretes que s'han d'aplicar en cada cas.

Objectius d'aquesta publicació

Tots hem assistit alguna vegada a un curs, ponència o classe on ens contaven coses que ja sabíem, i no ens passaven els segons. Si aquesta situació es mantingués al llarg del temps, cinc hores diàries durant anys, estaríem dins la pell de molts alumnes que malgrat tenir un gran potencial, gran interès i molta constància, acaben treballant molt per sota de les seves possibilitats, o el que és pitjor, fracassant a las aules.

L'ajut i els recolzaments que es poden donar a aquests escolars no són competència exclusiva dels professors/es; les institucions

i les famílies tenen un gran pes en la formació i en l'educació d'aquest col·lectiu.

Amb la publicació d'aquesta guia, dirigida als docents, ens hem proposat els següents objectius:

A. Oferir als professors/es una primera aproximació a les característiques, necessitats i problemàtica dels alumnes superdotats/des i talentosos/es.

B. Informar de les estratègies d'intervenció que podem aplicar a l'aula i en el Centre educatiu.

C. Orientar el professorat sobre l'elaboració de les adaptacions curriculars, programacions d'aula, activitats d'enriquiment i metodologia més adequada.

D. Oferir recursos a aquells professors/es que es trobaran a les seves aules amb estudiants ordinaris, de necessitats educatives especials i de necessitats específiques de recolzament educatiu por sobredotació.

E. Respondre als dubtes més freqüents amb els quals es troba un professor/a quan s'enfronta per primera vegada a aquest tipus d'alumnat.

Alumnes amb altes capacitats o talentosos/es

En primer lloc voldríem definir una sèrie de termes que en ocasions s'empren indistintament o de forma no adequada, i que poden produir confusió:

Precocitat: Parlam de precocitat en aquells nins/es que presenten un desenvolupament molt ràpid durant les primeres etapes de la seva infància, però no necessàriament un nivell d'habilitats intel·lectuals superior en acabar el seu desenvolupament; estam parlant d'un fenomen evolutiu.

Superdotat/da: Els termes superdotat/da, sobredotat/da, molt capaç i alta capacitat, són sinònims i fan referència a alumnes amb un nivell elevat en totes les aptituds intel·lectuals a més d'uns alts nivells de creativitat i de constància en les tasques. Podem utilitzar aquest terme a partir dels tretze anys, en edats inferiors utilitzarem el terme altes capacitats.

Talent: És talentós/a un/a alumne/a amb una elevada aptitud en un àmbit específic (talent artístic, musical, matemàtic, ...), pot presentar nivells normals i fins i tot deficitaris en altres àrees de processament. Parlarem de talents complexos quan destaquen varies aptituds específiques. La irregularitat és una de las característiques de l'alumnat talentós.

Geni: Utilitzam aquest terme per designar a aquella persona capaç de canviar el paradigma en un àmbit del coneixement o de l'art. Són molt creatius, intel·ligents i productius. És un terme que sols s'utilitza en referència a persones adultes.

Els termes alta capacitat i talent van lligats al d'intel·ligència; amb aquesta guia no pretenem dotar-vos d'un marc respecte a les teories de la intel·ligència i les diferents concepcions de les altes capacitats en funció del model en què es basen; però és imprescindible començar per definir què entenem per alta capacitat. No existeix una definició comuna consensuada per tots els especialistes en el tema; existeixen diferents teories i models que encara que presenten diferències no s'han de considerar excloents.

Un dels models més coneguts en el nostre país (i el que més s'ha utilitzat a la pràctica docent) és el de Renzulli, que concep la superdotació com el resultat de la intersecció de tres variables: **capacitat intel·lectual superior a la mitjana, motivació o compromís amb la tasca i creativitat.**

No és suficient tenir un quocient intel·lectual (QI) superior a 130 per parlar d'alta capacitat; la disposició activa, perseverança, il·lusió pel treball, confiança en les pròpies possibilitats; junt amb l'originalitat de pensament, capacitat per anar més enllà del que és convencional, obertura cap a noves experiències, la facilitat per buscar noves solucions a problemes tradicionals són característiques que es presenten en els subjectes d'altres capacitats.

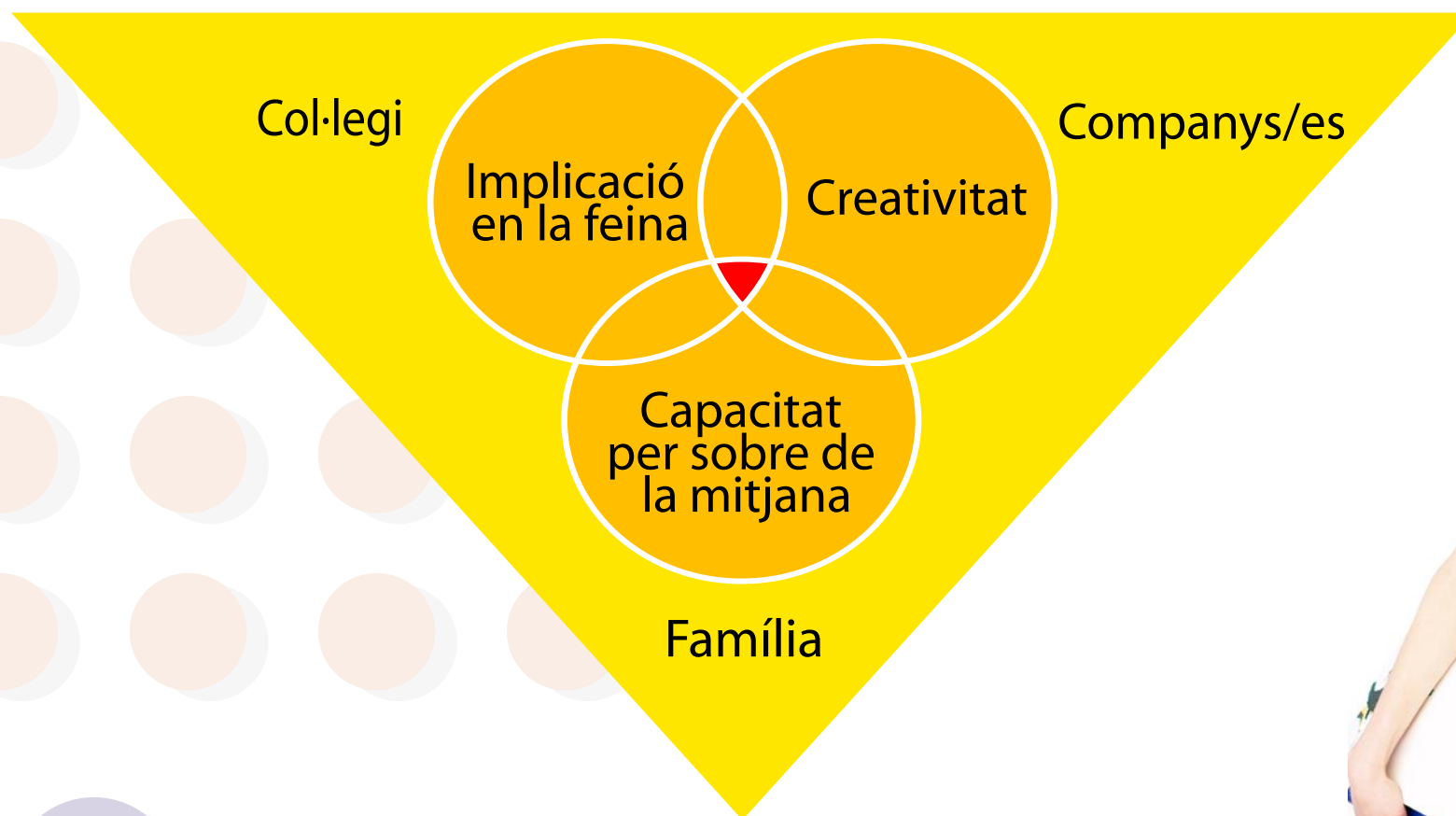
Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

Cap de les tres variables per separat no confirma la identificació d'un alumne/a d'altres capacitats, tan sols la intersecció de les tres defineix correctament un alumne/a superdotat/da.

El model de Renzulli fou ampliat pel seu equip, que introduí els factors Escola, Família i Iguals. La importància de la família i els entorns socials com són el col·legi i els amics resulten fonamentals per al desenvolupament òptim d'aquests nins/es.

Model Triàdic de superdotació de Renzulli i Mönks
(Mönks i Van Boxtel, 1988)

Falsos mites sobre les altes capacitats

La manca de coneixement amb base científica, l'absència d'alumnes diagnosticats a les aules i els estereotips difosos pels mitjans de comunicació han creat una imatge errònia d'aquests nins/es i adolescents. Alguns dels falsos mites que estan relacionats amb l'àmbit escolar són els següents:

- Els superdotats sempre treuen excel·lents notes. Si suspenen alguna assignatura és que no són superdotats.

La desmotivació, la manca d'interès per allò que s'explica, l'avorriment, etc poden ser causes d'un baix rendiment escolar.

- Són bons intel·lectualment, però físicament són dèbils i malaltissos; socialment són marginals.

Els estudis indiquen que gaudeixen de bona salut, o almenys igual a la de la resta de companys, i socialment són acceptats i respectats pels seus iguals.

- Són tan intel·ligents que no necessiten ajuda del professor/a.

Aquests estudiants disposen d'un gran potencial, interès i capacitat, però el docent és el guia que els orientarà en l'adquisició de nous coneixements i els proporcionarà les eines i la metodologia necessària para satisfer la seva incessant curiositat.

- En el col·legi solen ser problemàtics i estufats; menyspreen els seus companys

Normalment són ben considerats pels seus iguals i solen ser líders. És funció del professor/a evitar episodis d'envaniment, ensenyant-los a treballar en equips de capacitats heterogènies, ajudant a companys menys dotats, etc.

Característiques de l'aprenentatge dels alumnes amb altes capacitats

Per tal d'exposar la manera d'aprendre d'aquests nins ens basarem en la distinció que fa Witmore (1988) entre indicadors primaris i secundaris.

a) Indicadors primaris: Es refereixen a la intel·ligència, la cognició i la metacognició. Són els següents:

- Aprenen amb rapidesa i facilitat quan estan motivats.
- Excepcional capacitat per aprendre i per utilitzar el coneixement.
- Alta capacitat per a solucionar problemes, aquests són un repte.
- Llenguatge oral ampli, avançat i estructurat.
- Gran capacitat per a comprendre idees abstractes.
- Indagació personal sobre temes que els interessin i de manera prolongada.
- Alta capacitat per manejar símbols, idees i relacions entre conceptes, successos o persones.

b) Indicadors secundaris: Es refereixen a aspectes motivacionals, creatius i de relacions socials. Entre d'altres assenjala:

- Capacitat de produir idees, objectes i solucions noves.
- Àmplia gamma d'interessos.
- Fort desig de conèixer, comprendre i dominar temes problemàtics que els atreuen.
- Gaudeixen de l'auto-expressió a través de mitjans orals, escrits o artístics.
- Independència de pensament, no conformistes amb el convencional.
- Demanen explicació sobre els límits i fets no desitjats.
- Perfeccionistes, autocrítics, tenen desitjos de destacar, aspiren a un alt rendiment.
- Forta consciència de si i dels altres, interès pels problemes relatius a la humanitat, poden ser poc tolerants amb la debilitat humana.

Mesures d'intervenció

Als centres educatius els nostres alumnes vénen a aprendre, a formar-se. A vegades tenim estudiants que sabem que no es podran titular, però ens sentim satisfets sabent que cada dia aprenen coses noves, encara que sigui a un ritme més lent que el dels seus companys/es. Com podem sentir-nos satisfets si tenim un alumne/a amb una gran capacitat d'aprenentatge que no està aprenent en la mateixa proporció qualitativa que la resta dels seus companys/es?

El nostre objectiu no són les qualificacions finals d'un escolar, sinó els continguts i la metodologia que els proporcionam per tal que en un futur el seu aprenentatge sigui el més autònom possible.

L'escola s'ha d'adaptar a cada alumne/a per aconseguir el màxim de cada persona; aquesta és la vertadera satisfacció del docent, saber que hem servit de guia i de recolzament per treure el màxim partit de cada un dels nostres deixebles.

Per això disposam d'una sèrie d'instruments:

- > **Adaptacions curriculars d'ampliació i/o d'enriquiment.**
- > **Acceleració de curs o de matèries.**
- > **Programes d'enriquiment.**
- > **Agrupaments per capacitats.**
- > **Programes de mentors.**

Adaptacions curriculars d'ampliació

L'adaptació curricular no és un aspecte burocràtic de la nostra tasca com a docents; és una eina que ens permet dedicar un temps per a reflexionar sobre un alumne/a determinat i en funció del seu estil d'aprenentatge, de la seva capacitat d'aprenentatge i dels seus coneixements previs, adaptar-li el currículum para desenvolupar al màxim les seves capacitats.

L'objectiu que perseguim en elaborar una adaptació curricular (ACI) per a un alumne/a amb altes capacitats és el mateix que el que ens proposam en l'adaptació d'un estudiant de nee que presenta algun tipus de dèficit : adaptar el currículum a les necessitats i interessos de l'estudiant.

L'ACI d'ampliació és una programació que conté objectius i continguts ampliat, de forma horitzontal i/o vertical:

- **Horitzontal:** treballam el mateix però amb un nivell de dificultat major, un major nivell d'abstracció, d'interconnexió amb altres àrees, etc.

- **Vertical:** introduïm objectius i continguts que corresponen a cursos superiors.

El format d'ACI, així com la major part de la informació que es precisa és la mateixa que empram ordinàriament en el Centre, encara que hi ha alguns aspectes que sí haurem de modificar:

Objectius trimestrals

Com és habitual en qualsevol ACI treballarem els objectius per trimestre, sempre prenent com a referència els objectius del grup/aula, i a partir d'aquí decidirem:

- **Quins continguts s'eliminen**, perquè l'alumne/a ja els domina.
- **Quins objectius s'amplien:** objectius ja previstos en la programació que pensam que l'alumne/a adquirirà abans que els seus companys. Continguts nous o connexions entre continguts que desenvolupen i aprofundeixen en els objectius proposats de forma vertical o horitzontal.
- **Introducció d'objectius.** Objectius nous que s'afegeixen als previstos per al grup i que responen als interessos i necessitats d'aprenentatge de l'alumne/a, però que no es reflecteixen a la programació general.

Criteris d'avaluació

- **Si no ens proposam l'acceleració de l'alumne/a**, els criteris d'avaluació hauran de ser els mateixos que els de la resta del grup, i això comporta que hagi de predominar l'ampliació d'objectius sobre la introducció d'objectius de cursos superiors. Ens centrariem en aquest cas en una ACI d'enriquiment horitzontal més que vertical.

- **Si pretenem que l'alumne/a acceleri en cursos posteriors** podrem introduir nous objectius amb la finalitat de preparar-lo de cara al nou curs.

Metodologia

Quan ens plantejam la metodologia de treball amb alumnes d'altres capacitats, considerarem també les característiques del grup-aula per tal d'organitzar i programar actuacions i activitats que enriqueixin a tota la classe. Els projectes, investigacions, activitats d'ampliació, etc, s'han de proposar a tota la classe.

Indicarem a continuació alguns aspectes que podem considerar a l'hora de planificar la metodologia que seguirem

- **Esquema diversificat de treball curricular.** "Períodes" de temps per a projectes especials i treballs.
- **Oportunitats curriculars interdisciplinars.** Una de les característiques dels alumnes amb aacc és la facilitat i la rapidesa amb la que relacionen informació procedent de diferents àrees. Permetre'ls realitzar projectes o fer-los preguntes amb les que hagin de relacionar informació procedent de diferents matèries els resulta enriquidor i estimulant.
- **Ús de recursos i materials de text múltiples.**
- **Planificar activitats d'ampliació** per tal d'evitar l'ús repetitiu d'activitats referents a continguts que l'estudiant ja ha assimilat.
- **Establir diferents agrupaments entre alumnes de capacitat homogènia i heterogènia**, que ens permetin treballar a vegades a diferents nivells de complexitat i d'altres realitzar activitats tutoritzades per alumnes més capaços.
- **Preparar activitats d'aprenentatge metacognitiu**, "aprendre a aprendre", que organitzades a diferents nivells resultin beneficioses per a tota la classe.

- **Dedicar un temps al debat**, a la discussió d'idees, notícies, sentències sobre aspectes relacionats amb el tema objecte d'estudi.

A continuació exposarem, a tall d'exemple, dues propostes concretes que es podem realitzar dins l'aula per tal que tots els estudiants participin de les activitats que en un principi han estat pensades per a un/a alumne/a amb alta capacitat:

- Tots poden realitzar activitats d'ampliació si prèviament es demostra que saben realitzar correctament les ordinàries. Podem presentar els exercicis organitzats per ordre de dificultat i donar l'opció a tots els alumnes de començar pels més difícils, de manera que si els resolen correctament puguin accedir a una activitat d'ampliació, però si no és així hauran de resoldre els de menor dificultat. L'assignatura de Matemàtiques és apropiada per aquest tipus d'estratègia, ja que podem facilitar-los la solució dels exercicis i els alumnes s'autorregulen respecte a l'ordre de dificultat que han de seguir.
- Prèviament a la presentació d'un tema es pot pactar amb tots els alumnes la realització d'alguns treballs d'investigació relacionats amb la temàtica que han de estudiar. El treball es presentarà de forma voluntària i s'exposarà a classe amb la finalitat d'ampliar els coneixements que ens proporcionen el llibre i el professor/a. Molts alumnes no hi estaran interessats, però permetrem als més capaços de l'aula ampliar els seus coneixements, evitar l'avorriment i potenciar la seva creativitat a la hora d'exposar les seves investigacions.

Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

Un tipus de metodologia nefasta per aquests alumnes consisteix en obligar-los a fer les mateixes activitats que els seus companys (fins i tot sabent que ja les dominen), i quan les hagin acabat els donam més quantitat de treball sense variar la dificultat, el nivell d'abstracció, etc. Així només aconseguirem que treballin més poc a poc i cada vegada amb una menor motivació.

Modificacions en la programació d'aula

En tenir alumnes amb una adaptació del currículum, hem de modificar aspectes de la nostra programació d'aula.

Abans de realitzar la programació, hem de tenir molt clares les característiques del grup amb el que treballarem: si és un grup molt homogeni o si és molt heterogeni, si hi ha alumnes amb nee i/o específiques, nombre de repetidors, etc. Quan planificam activitats hem d'incloure aquelles estratègies que són adequades per a un alumne/a en concret, per les seves característiques o problemàtica, i que també beneficien, o almenys no perjudiquen, els seus companys.

En l'elaboració d'una ACI per a un estudiant amb altes capacitats (aacc), un aspecte que s'ha de considerar és la integració adequada de l'alumne/a amb el seu grup d'iguals. Que realitzi moltes activitats diferents a les dels seus companys/es pot ser contraproductiu i suposar una discriminació encara que sigui positiva; per aquest motiu és molt important, sempre que sigui possible, donar l'opció a tota la classe para fer aquest tipus de tasques (els més dotats del grup es beneficien i aquells que tenen dificultats per seguir el ritme ordinari les poden rebutjar sense sentir-se marginats).

És necessari tenir ben planificades les activitats que hem de realitzar, amb l'objecte que tots els alumnes puguin treballar en funció de les seves capacitats i que el professor no es trobi amb estudiants que ja han acabat i que no saben què fer, mentre que altres encara continuen amb les activitats presentades. Quant més heterogeni sigui el nostre grup, major haurà de ser la nostra organització de l'aula.

Sempre que l'edat dels alumnes ho permeti, serà molt positiu **pac-tar** amb ells activitats d'ampliació, treballs d'investigació, en quins moments o en quines assignatures és més convenient que rebin recolzaments fora de l'aula, etc.

Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

Acceleració de curs i/o de matèria

L'acceleració de curs o de matèria implica que l'alumne/a promocionarà a un curs superior, ja que ha superat els continguts que es treballen en el curs que li correspon per edat.

El professor/a pot proposar l'acceleració a l'equip d'orientació educativa i psicopedagògica (EOEP) o a l'orientador/a que valorarà el cas. Si es considera adequada la mesura, serà necessari un informe d'aprovació del director/a, de l'equip docent, tant dels professors actuals com dels que han de rebre l'alumne/a; un informe del psicopedagog/a i l'autorització dels pares.

Quan s'hauria de proposar l'acceleració d'un alumne/a?

Les recomanacions que a continuació es descriuen es refereixen específicament a una forma comuna d'acceleració, el salt de curs o avançament.

Les decisions d'avançar de curs s'han de basar en un perfil detallat dels estudiants superdotats, candidats per a l'acceleració. No és necessari que es compleixin tots els criteris, però sí la major part d'ells.

- Ha d'existir una avaluació psicopedagògica, per part de l'EOEP o del orientador/a, de les habilitats intel·lectuals de l'alumne/a, els seus assoliments acadèmics i el seu ajustament socio - emocional.
- Intel·lectualment, l'estudiant ha de tenir un QI igual o superior a 130, per tenir un nivell de desenvolupament cognitiu per damunt de la mitjana del curs desitjat.

- Acadèmicament, l'escolar ha de demostrar nivells de competència per damunt de la mitjana del curs desitjat. Per exemple, un alumne d'Infantil el qual volem accelerar a Primària, no sols ha de saber llegir i escriure, sinó que ha de tenir almenys la mateixa velocitat d'escriptura que els seus nous companys/es, per poder seguir el ritme d'un copiat o d'un dictat sense sentir-se afeixugat/da.

- Social i emocionalment, l'educand ha d'haver demostrat una absència de qualsevol problema seriós d'ajustament. A més, ha de mostrar un alt grau de compromís amb la tasca i motivació per l'aprenentatge.

- Físicament, l'estudiant ha de gaudir de bona salut. Les característiques físiques s'han de considerar degut a que els esports competitiu podrien ser vists com importants en anys posteriors.

- Els pares han de tenir actituds positives envers l'acceleració i l'estudiant no s'hauria de sentir pressionat per avançar.

- Els pares han d'actuar com a defensors i estar fortament compromesos per treballar recolzant i col·laborant amb l'equip educatiu del Col·legi.

- El mestre/a receptor ha de ser partidari de l'acceleració i estar disposat a ajudar a l'alumne/a a adaptar-se a la nova situació.

- L'avançament de curs hauria d'ocórrer en punts naturals de transició, com és el començament d'un nou curs escolar.

- L'avançament de curs ha de ser organitzat sobre la base d'un període d'adaptació progressiu, començant per una assignatura, i avançant si els resultats són positius.

Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

- Durant el període d'adaptació, els serveis d'assessorament psicopedagògic han d'estar disponibles per l'estudiant i pel mestre/a que ho necessiti.
- S'ha d'anar en compte per evitar crear excessives expectatives sobre l'avançament de curs. L'alumne/a no ho hauria de viure com un fracàs si l'ajustament no té èxit.

*Adaptació Lynne Mackenzie-Sykes.
Xarxa Australiana de superdotats. Austràlia*

Programes d'enriquiment extracurricular

Aquests programes es poden realitzar tant en el centre educatiu com a fora. ABSAC organitza cada any diferents programes d'enriquiment. A continuació ens centrarem en els que es poden dur a terme dins del Col·legi o de l'Institut.

Els programes d'enriquiment pretenen oferir aprenentatges més rics i variats, basats en les característiques dels escolars. Són el resultat d'un disseny sistemàtic. Sempre que sigui possible procurarem que en aquests programes hi puguin participar els companys de classe que presentin un ritme d'aprenentatge més ràpid.

Un exemple de programa podria ser la introducció de nous sistemes de símbols des d'edats primerenques: informàtica, llengües

estrangeres, estadística, etc.

Aquests programes es dissenyaran en funció dels interessos dels alumnes, per donar resposta a diferents necessitats, com són:

> Dotar l'estudiant dels recursos necessaris per facilitar-li un aprenentatge més autònom. Exemple: "Taller d'Informàtica", "Foment de l'expressió oral en llengua anglesa", etc.

> Aprofundir en un tema d'interès per a l'alumne/a, que estigui fora del currículum o bé que aprofundeixi en algun dels seus continguts. Exemple: "Taller de literatura medieval", "Taller d'economia", "L'estadística aplicada al nostre entorn", etc.

> Treballar àrees que puguin ser deficitàries. Exemple: "Taller d'habilitats socials", "Anàlisi i interpretació del llenguatge no verbal", etc.

Aquests programes normalment es solen realitzar fora de l'aula durant el període lectiu. Els docents podem organitzar el treball d'aula de manera que al mateix temps que aquests alumnes es troben assistint al programa, a classe es realitzin explicacions o activitats de recolzament sobre temes que ells ja dominen.

Agrupaments per capacitats

Consisteixen en formar un grup d'estudiants amb altes capacitats amb els quals treballam una àrea o matèria sense tenir en compte el currículum establert en els diferents cursos. Es desenvoluparien els diferents continguts en funció de les capacitats dels alumnes, sense establir una limitació per curs.

Estan pensats principalment per als alumnes talentosos/es (talent matemàtic, musical, etc).

Per tal d'organitzar aquest tipus d'intervenció necessitam:

> **Un nombre mínim d'alumnes, ja que es pretén treballar amb un grup homogeni.**

> **Que el Centre compti amb suficients recursos, ja que suposa una inversió en hores durant les quals un professor/a impartirà un àrea o matèria paral·lelament a diferents grups ordinaris (per exemple els estudiants de l'agrupament surten de la seva classe per fer Matemàtiques al mateix temps que els seus companys d'aula estan seguint aquesta assignatura).**

Programa de mentors

Aquests programes estan pensats per als extremadament dotats.

El mentor és un adult professional: científic, escriptor, artista, etc, que guiarà i assessorarà l'estudiant.

Es realitzen normalment fora del centre escolar, però amb coordinació amb aquest, i estan pensats per als dos darrers cursos d'ESO i Batxillerat.

Estratègies d'ensenyament

Partint de la modificació del currículum, necessària per a tots els alumnes amb altes capacitats, anam a exposar una sèrie d'idees que podreu anar adaptant a les característiques concretes dels vostres alumnes:

- Necessiten que els continguts es presentin amb un major grau d'abstracció, treballar conceptes i generalitzacions, els exemples només són recolzaments. Per exemple, els podem presentar determinats fets i demanar una explicació (per què s'ha produït un determinat fenomen?), o partint d'una definició, que siguin capaços d'extreure'n conseqüències, o presentar-los problemes als quals manquin dades i que ells concloguin que no es poden resoldre i per què, etc.
- Les preguntes han de ser el més complexes possible i han de permetre, sempre que es pugui, la interconnexió entre diferents àrees.
- Proposar-los models reals, científics, intel·lectuals, artistes; persones amb qui es puguin sentir identificats/des. Aquest aspecte és molt important en el cas de les nines ja que a les aules no es solen oferir models femenins.
- Plantejar activitats en les que no hi hagi una resposta correcta predeterminada, que permetin una flexibilitat de pensament.
- Potenciar el treball cooperatiu; el perfeccionisme fa que en

moltes ocasions els sigui difícil treballar en grup, acceptar les limitacions pròpies i les dels companys els ajuda socialment.

- Permetre'ls, sempre que sigui possible, llibertat a l'hora d'elegir temes d'interès per a les seves investigacions.
- És important potenciar i reforçar la creativitat d'aquests alumnes en tots els àmbits, no tan sols en l'elaboració dels seus treballs sinó també en la seva presentació.
- El professor/a no ha de ser un expert en tots els temes, és un guia, un orientador/a que li donarà els instruments i eines necessaris per tal que l'estudiant investigui i pugui resoldre els seus dubtes de la manera més autònoma possible.
- Permetre'ls l'accés a materials variats, Internet, enciclopèdies, mapes, etc.
- Reconèixer-los els conceptes o habilitats que ja dominen i presentar-los activitats alternatives estimulants, mentre que els seus companys estan treballant aquests continguts.
- L'ambient de la classe ha de ser el més obert possible a nivell físic (diferents agrupaments en funció de les activitats, entrada de revistes, periòdics, material audiovisual, etc) i a nivell psicològic (valorar les idees, les iniciatives, fomentar els debats, exposicions, etc).

Com pot col·laborar ABSAC amb el professorat?

En diferents ocasions l'associació s'ha trobat amb demandes de professors/es, respecte a informació, material, etc.

Amb l'objectiu de respondre a aquesta demanda i basant-nos amb els objectius de l'associació, ABSAC ha creat a la seva pàgina Web: www.absacbaleares.com un espai per al professorat, on podreu trobar enllaços (links) relacionats amb el tema de les altes capacitats, recursos educatius, bibliografia recomanada, etc.

Ens agradaria que poguéssiu emprar aquest apartat per exposar les vostres experiències o dubtes; des de l'associació pensam que potenciar la comunicació entre professionals sempre és beneficiós per a tota la comunitat educativa: alumnes, personal docent i famílies.

També posam a la vostra disposició i a la de les famílies dels vostres alumnes el telèfon de l'associació

616 384 375

i el seu correu electrònic:

info@absacbaleares.com

Lloc web:

www.absacbaleares.com

Preguntes més freqüents

1. M'han comunicat que el proper curs tindrè un alumne/a amb altes capacitats a la meua aula. Què és el primer que he de fer?

Reunir tota la informació possible sobre aquest alumne/a, la informació de l'informe psicopedagògic, dels professors/es que ja l'han tengut i de la família; això et permetrà conèixer el seu nivell de competència curricular, els seus interessos, el seu estil d'aprenentatge i els programes que ja se li han aplicat; i a partir d'aquí i sempre tenint en compte la informació que et donarà l'alumne/a podràs organitzar la seva ACI. A més, disposes de l'assessorament i l'ajuda dels EOEP i dels orientadors/es dels Centres.

2. Un alumne nostre ha estat identificat com a superdotat. Li hem de dir?

Si el nostre alumne/a és petit/a, no és necessari anar ràpidament i fora de context a explicar-li. Probablement ell/a et preguntarà o comentarà, en algun moment, les dificultats d'alguns companys/es en coses que ell/a considera molt fàcils, i fins i tot és possible que arribi a ser un poc "tirà" en els seus comentaris; és el moment d'explicar-li que no tots som iguals, parlar-li de les diferents capacitats i explicar-li que ell/a té una gran capacitat per aprendre, però que dins de les seves possibilitats s'ha d'esforçar per superar-se igual que fan els seus companys. Evitar que es deïfiqui està en mans de pares i professors/es, així com fomentar-li valors com el companyonia, l'empatia, etc.

La comunicació i la cooperació família - escola és molt important, i en tot cas és una decisió que s'ha de coordinar amb la família.

3. Si tenc el costum de recompensar el meu alumne/a sempre que fa les coses bé, no corro el risc que s'habitui a actuar en funció dels premis?

Tots els estudiants, amb altes capacitats o no, han de ser recompensats quan assoleixen èxits adequats a la seva capacitat. Amb la nostra aprovació i reconeixement afavorim la permanència i fins i tot l'increment de conductes adequades, que desitjам fomentar en els nostres alumnes.

Seria perjudicial no recompensar els èxits dels estudiants amb altes capacitats i donar per fet que no necessiten ser premiats, perquè tots necessitem sentir-nos valorats, saber que el nostre esforç mereix la pena i és reconegut per les persones que apreciam.

4. Hem d'oferir al nostre alumne/a tantes oportunitats d'enriquiment com sigui possible o correm el risc que es dispersi?

En funció dels interessos de l'estudiant li hem de proposar diferents oportunitats, però ha de ser ell/a qui triï el que desitja fer. No es pot fer tot a l'hora. Les activitats d'enriquiment d'avui dia abracen un ventall molt ampli de camps i d'interessos, però en el cas que desitgi fer moltes coses també ha d'aprendre a prioritzar.

Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

5. Quin és l'estil d'aprenentatge d'aquests alumnes? Quines són les seves motivacions i interessos?

Hi pot haver tantes respostes a aquesta qüestió com estudiants superdotats/des o talentosos/es. El que sí tenen en comú és la seva alta capacitat, la creativitat i la constància en el treball.

Estam tractant sobre un grup d'alumnes molt heterogeni. Hem de basar-nos en la informació que obtinguem de professors/es anteriors, pares i fins i tot de professors/es de programes extracurriculars, així com de l'observació diària a l'aula. Podem plasmar aquesta informació en els documents que utilitza el col·legi per a analitzar l'estil d'aprenentatge, sobre els quals recomanem que estiguin redactats en un format de resposta oberta, ja que així no ens determinen el tipus de contestació i ens permeten adaptar-nos a cada estudiant en particular.

6. El proper curs tindrà un alumne/a amb altes capacitats, amb quines ajudes comptaré?

El tipus d'ajuda et vendrà determinada a l'informe psicopedagògic elaborat pel psicopedagog/a de l'EOEP o bé per l'orientador/a; també vendrà determinada pels recursos de què disposi el centre.

7. En el Col·legi on treball mai no han tengut un alumne/a amb altes capacitats. Com és possible? Realment són casos tan rars?

Aproximadament el 2% de la població escolar és superdotada; el que succeeix és que la gran majoria d'ells no són detectats i no reben una educació adaptada a les seves possibilitats. L'aplicació de proves col·lectives en els primers cursos d'escolarització és fonamental, ja que seria un primer pas en la detecció d'aquests alumnes.

8. Els estudiants amb altes capacitats no haurien de ser atesos per professors amb altes capacitats?

No. El que necessita un alumne/a superdotat/a és un professional de l'educació; un/a guia amb la maduresa, coneixement i experiència necessàries que l'ajudi a descobrir i a aprendre per si mateix (que és el que realment desitja); però per això necessita les orientacions i els consells del professor/a.

9. El meu alumne/a està diagnosticat com d'altres capacitats. Com és possible si es nega a fer les tasques o les fa malament, i les seves notes no estan per damunt de la mitjana?

En aquest cas hauries de consultar amb el psicopedagog/a o l'orientador/a perquè realitzi una valoració del cas i t'orienti sobre les actuacions que es poden realitzar a nivell de aula, de centre i de família.

Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

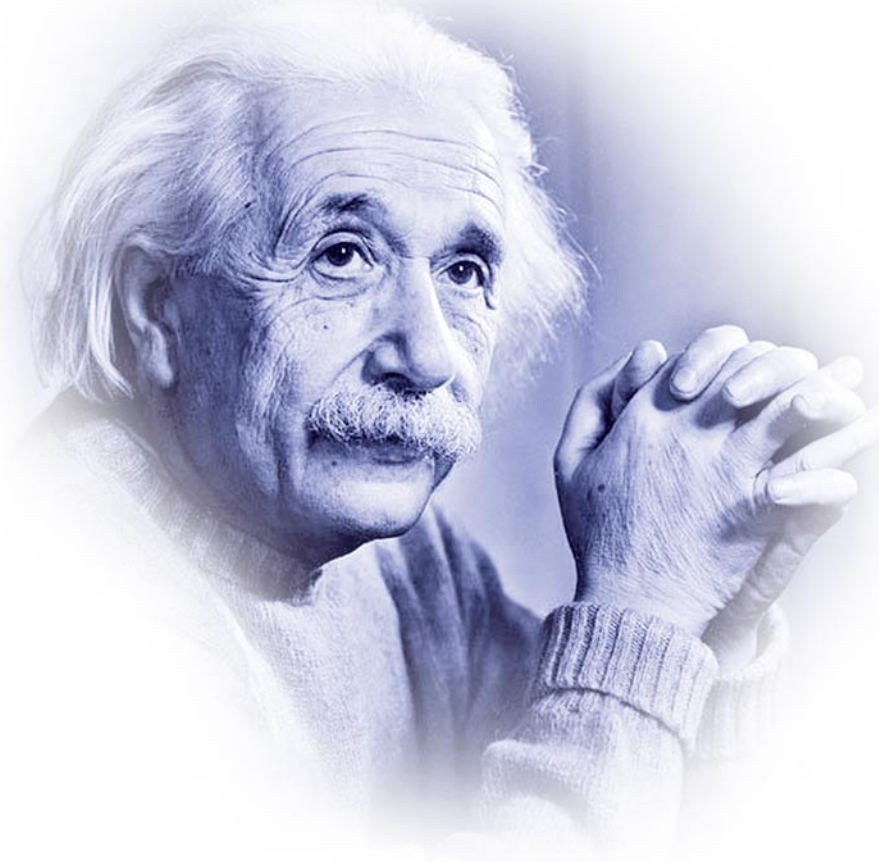
L'escola serveix per a la vida. Ella hauria de desenvolupar en els joves aquelles capacitats que constitueixen un valor per al benestar de la comunitat.

Però això no significa que s'hagi de destruir la individualitat i que l'individu s'hagi de convertir en un simple instrument de la comunitat, com una abella, o una formiga.

Una comunitat d'individus tots iguals, sense originalitat i sense metes personals seria una pobre comunitat sense possibilitats de desenvolupament.

En canvi, l'objectiu ha de ser l'educació d'individus que actuïn i pensin independentment, però que vegin, al mateix temps, en el servei a la comunitat, el suprem problema de la seva vida.

Albert Einstein

Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

Agraïments

Des d'ABSAC agraïm:

- La subvenció del Govern Balear i la Fundació Sa Nostra per a l'edició d'aquesta guia.

- El recolzament de la Direcció General d'Innovació i Formació del Professorat pel seu assessorament i per l'interès i sensibilitat que ens han mostrat en l'atenció de les necessitats educatives especials dels alumnes amb altes capacitats, que formen part de la necessària atenció a la diversitat dins l'àmbit educatiu.

Aprofitem també la publicació d'aquesta guia per agrair a:

- La Dra. Carmen Jiménez, Catedràtica de la UNED, per la seva tasca de formació de professors/es i orientadors/es dins l'àmbit de les altes capacitats.

- La Dra. Rosabel Rodríguez, professora de la UIB, la seva tasca de formació de professors/es i orientadors/es dins l'àmbit de les altes capacitats i perquè desinteressadament sempre ha rebut les famílies que li han demanat assessorament.

- Agrair-vos a vosaltres, professors i mestres, l'interès que estau mostrant llegint aquesta guia. Esperem que a pesar de totes les dificultats que vos trobeu dins les aules penseu que també els nins i nines amb altes capacitats tenen dret a rebre una educació d'acord a les seves necessitats. Estadísticament són un 2%, si els trobem i els ajudem sense dubte ens sentirem gratificats.

Bibliografia recomanada

Jiménez, C. (2000).

Diagnóstico y educación de los más capaces.
UNED. Madrid.

Álvarez, B. (2000)

Alumnos de altas capacidades. Identificación e intervención educativa.

Bruño. Madrid.

Rayo, J. (2001).

Quiénes y cómo son los superdotados. Implicaciones familiares y escolares.

EOS. Madrid.

Alonso, J.A; Renzulli, J.S; Benito, Y. (2003).

Manual Internacional de Superdotados.

EOS. Madrid.

ARTILES, C., ALVAREZ Y JIMÉNEZ, J. E. (2002)

Orientaciones para conocer y atender al alumnado con altas capacidades. Guía para las familias.

Tenerife: Consejería de Educación, Cultura y Deportes del Gobierno de Canarias, Dirección General de ordenación Innovación Educativa.

ARTILES, C., ALVAREZ J. Y JIMÉNEZ J. E. (2003).

Programa para la atención educativa al alumnado con

altas capacidades de Canarias. Génesis y desarrollo en el Primer año.

Tenerife: Consejería de Educación, Cultura y Deportes del Gobierno de Canarias, Dirección General de Ordenación e Innovación Educativa.

HUME, M. (2000).

Los alumnos intelectualmente bien dotados.

Barcelona: Edebé.

MARTÍNEZ, M. Y CASTELLÓ, A. (2003).

Los perfiles de la excepcionalidad intelectual.

En S. Castañeda (Ed.).

Psicología Educativa: Teoría en la práctica.

México: Manual Moderno.

MARTÍNEZ, M. Y REHBEIN, I. (2003).

Educando la excepcionalidad en el aula.

En S. Castañeda (Ed.). Psicología Educativa: Teoría en la práctica.

México: Manual Moderno.

PÉREZ, L., DOMÍNGUEZ, P. Y DÍAZ, O. (1998).

El desarrollo de los más capaces: guía para educadores.

Madrid: MEC.

PRIETO, M. D. Y CASTEJÓN, J. L. (2000).

Los superdotados: esos alumnos excepcionales.

Málaga: Ediciones Aljibe.

Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

REGADERA, A. Y SÁNCHEZ C. (2002).
Identificación y tratamiento de los alumnos con altas capacidades. Adaptaciones curriculares: Primaria y E.S.O.
Valencia: Brief Ediciones.

REYZÁBAL, M. (2002).
Respuestas educativas al alumnado con sobredotación intelectual. Guía para elaborar el documento individual de adaptaciones curriculares de ampliación o enriquecimiento.
Madrid: Consejería de Educación de la Comunidad de Madrid.

TORRE, S. DE LA (1982).
Educación en la creatividad. Recursos para el medio escolar.
Madrid: Narcea.

Documents recomanats pel MEC i les AA.EE.

ABAURREA, V. y GARCÍA, J. M. (1997):
Alumnado con Sobredotación Intelectual-Altas Capacidades.
Orientaciones para la Respuesta Educativa. P
amplona: Gobierno de Navarra.

APRAIZ, J. (1996):
Educación del alumnado con altas capacidades.
Vitoria Gasteiz, Eusko Jaurlaritz.

AROCAS, E.; MARTINEZ, P.; SAMPER, I. (1994):
La respuesta educativa a los alumnos superdotados y/o con talentos específicos.
Valencia: Generalitat. – M.E.C.

AROCAS, E. y otros (2002):
Orientaciones para la evaluación psicopedagógica del alumnado con altas capacidades.
Valencia: Generalitat. Consellería de Cultura i Educació.

CAÑO, M., ELICES, J.A., PALAZUELO, M^a.M. (2003):
Alumnos Superdotados. Un enfoque educativo.
Junta Castilla-León.

CAÑO, M., ELICES, J.A., PALAZUELO, M^a.M. (2004):
Necesidades educativas del alumno superdotado: Identificación y evaluación.
Junta Castilla-León.

CASTELLÓ, A., MARTÍNEZ, M. (1999):
Alumnat excepcionalment dotat intel.lectualment.
Generalitat de Catalunya.

CENTRO DE RECURSOS DE EDUCACIÓN ESPECIAL DE NAVARRA (1997):
Orientaciones para padres de niños y jóvenes con altas capacidades.
Pamplona. Gobierno de Navarra, Departamento de Educación y Cultura.

DOMÍNGUEZ, P. y otras (coords.) (2003):

Mujer y sobredotación: intervención escolar.

Madrid, Consejería de Educación de la C.M.

LOPEZ, B. y otros (2000):

Alumnos precoces, superdotados y de altas capacidades.

MEC.

PEREZ, L., DOMÍNGUEZ, P. y DÍAZ, O. (1998):

El desarrollo de los más capaces: guía para educadores.

MEC.

PEREZ, L., DOMÍNGUEZ, P. (2000):

Superdotación y adolescencia. Características y necesidades en la Comunidad de Madrid.

Madrid, Consejería de Educación de la C.M.

PEREZ, L., DOMÍNGUEZ, P. y ALFARO, E. (2002):

Actas del Seminario sobre Situación actual de la mujer superdotado en la sociedad.

Madrid, Consejería de Educación de la C.M.

SÁNCHEZ MANZANO, E. (1999):

Identificación de niños superdotados en la Comunidad de Madrid.

Madrid, Ministerio de Educación y Cultura, Consejería de Educación y Cultura de la Comunidad de Madrid, Fundación Rich, Fundación CEIM.

Publicacions de temàtica general

ACEREDA, A. y SASTRE, S. (1998):

La superdotación.

Síntesis-Madrid.

ACEREDA, A. y SASTRE, S. (1998):

El conocimiento de la superdotación en el ámbito educativo formal.

Faisca, 6, 3-25. Santiago. Gersam.

ACEREDA, A. (2000):

Niños superdotados.

Pirámide. Madrid.

ADAMS, K. (1997):

Tenga un hijo genial.

Barcelona, Médici.

ALONSO, J.A. (1995):

Adaptación escolar y social del superdotado de 6 a 16 años. Tesis Doctoral. Universidad de Salamanca.

ALONSO, J.A., BENITO, Y., RENZULLI, J. (2003):

Manual Internacional de Superdotados.

EOS. Madrid.

BENITO, Y. (coord.) (1990):

Problemática del niño superdotado.

Salamanca, Amaru.

Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

BENITO, Y. (coord.)(1994):

Intervención e investigación psicoeducativas en alumnos superdotados.

Salamanca, Amaru.

BENITO, Y. (1996):

Inteligencia y algunos factores de personalidad en superdotados.

Salamanca, Amaru.

BENITO, Y. (2001):

¿Existen los superdotados?.

Barcelona, Praxis.

BENITO, Y. y MORO, J. (2002):

Test Screening para la identificación temprana de alumnos superdotados.

Madrid, Psymtec.

BLANCO, C. (2001):

Guía para la identificación y seguimiento de alumnos superdotados.

PRAXIS. Valencia.

CASTANEDO, C. (1997):

Alumnos superdotados.

En Castanedo, C.: Bases psicopedagógicas de la Educación Especial.

Madrid: CCS.

CASTELLÓ, A. (1995):

Estrategias de enriquecimiento del currículum para alumnos y alumnas superdotados.

En Aula, 45, 19-26.

CASTELLÓ, A. (1997):

Panorama de la educación cognitiva en niños superdotados, en Actas del Congreso de Educación Cognitiva.

Mira Editores – Zaragoza.

CASTELLÓ, A. (1998):

Superdotación y talento en la edad adulta, en Actas del Congreso Internacional de “Respuestas Educativas para Alumnos Superdotados y Talentosos”.

Mira. Zaragoza.

CASTELLÓ, A., BATLLE, C. (1998):

Aspectos teóricos e instrumentales en la identificación del alumno superdotado y talentoso. Propuesta de un protocolo.

En FAISCA, nº 6. Santiago. Gersam.

CLARKE, R. (2003):

Supercerebros, de los superdotados a los genios.

Madrid, Complutense.

DELGADO, E. (2000):

La vida según un superdotado.

Barcelona, TECUM.

Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

ELLIS, J. WILLINSKY, J. (1999):
Niñas, mujeres y superdotación.
Madrid, Narcea.

FEENSTRA, C. (2004):
El niño superdotado. Cómo reconocer y educar al niño con altas capacidades.
Barcelona. Medici.

FERNÁNDEZ, R. y PERALTA, F. (1997):
Estudio de tres modelos de creatividad: criterios para la identificación de la producción creativa.
Faisca. Revista de Altas Capacidades, 6, 67-85. Santiago. Gesram.

FREEMAN, J. y GUENTHER, Z.C. (2000):
Educando os mais capazes.
Sao Paulo, Brasil: EPU.

FREEMAN, J. (2003):
Cómo educar al niño inteligente.
Barcelona, Médiçi.

GÓMEZ, J.L. (2000):
Mi hijo es sobredotado. Y, ¿ahora qué?
EOS. Madrid.

HUME, M. (2000):
Los alumnos intelectualmente bien dotados.
Edebé. Barcelona.

IZQUIERDO, A. (2003):
El niño superdotado: concepto, diagnóstico y educación.
En González, E. (coord.): Necesidades educativas específicas. Intervención psicoeducativa.
Madrid: CCS.

JIMÉNEZ, C. (2002):
La atención a la diversidad a examen: la educación de los más capaces en el sistema escolar.
Bordón,54 (nº 2 y 3) 219-239.

MARC, J.L. (2004):
Los niños precoces.
Madrid. Narcea.

PADRÓN, I. (2002):
Las necesidades educativas especiales de todos los superdotados.
Madrid, Personal.

PERALTA, F. y REPÁRAZ, C.(1999):
Las nominaciones de los profesores en un proceso de identificación de alumnos de alta capacidad intelectual.
Comunicación presentada al IX Congreso Nacional de Modelos de Investigación Educativa, Málaga.

PÉREZ, L. (1994):
Bajo rendimiento académico y desintegración escolar en alumnos de altas capacidades.
Faisca, Revista de Altas Capacidades, 1, 30-41.

Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

PÉREZ, L. y DOMÍNGUEZ, P. (1997):

Intervención curricular en alumnos de altas capacidades.
En Martín, C. (Ed.), Superdotados problemática e intervención.
Universidad de Valladolid.

PÉREZ, L. y DOMÍNGUEZ, P. (2001):

Escala para la evaluación de la aceleración.
Madrid: ICCE.

PRIETO, M. D. (2000):

Los superdotados: esos alumnos excepcionales.
Málaga. Aljibe.

PRIETO, M.D. (coord.) (1997):

Identificación, evaluación y atención a la diversidad del superdotado.
Málaga, Aljibe.

RAMOS, J. M. (1997):

El talento matemático: características cognitivas e implicaciones educativas.

Comunicación presentada al I Congreso Internacional sobre el niño superdotado y el talento, Madrid.

REGADERA, A., SÁNCHEZ, J.L. (2001):

Identificación y tratamiento de los alumnos con altas capacidades.

Adaptaciones curriculares Primaria y ESO. Brief.
Valencia.

RENZULLI, J.S. y OTROS (1997):

Escalas para la Valoración de las características de Comportamiento de los Estudiantes Superiores.
Amarú Ediciones.
Salamanca.

SÁNCHEZ, E. (dir), (2000):

Alumnos Superdotados: Experiencias educativas en España.

Madrid: Universidad Complutense.

Atenció Educativa als Alumnes amb Altes Capacitats

GUIA PER AL PROFESSORAT

Fitxa tècnica

Junta directiva ABSAC:

President: Ceferino Felipe

Vicepresident: Carlos Manzanaro

Secretari: Óscar Casillas

Tesorer: José Hernández

Lliure ús i actualitzacions:

L'objectiu d'ABSAC és aconseguir la major difusió possible d'aquests continguts, que poden ser copiats i reproduïts lliurement .

Es pot accedir a les novetats i actualitzacions d'aquesta guia a través de la direcció web:

<http://www.absacbaleares.com/guia.html>

Equip tècnic:

Elaboració:

Rocío Salas Moreno

Psicòloga i orientadora de centre escolar.

Assessors:

Guillermo Lladó Valdevieso

Professor de Secundaria, Director de centre escolar.

Pilar Díaz Cervantes

Psicopedagoga i professora d'educació especial.

Professors i professores, que han col·laborat aportant les seves inquietuds i dubtes respecte a aquest tema.

**Amb el suport de la Conselleria d'Educació i Cultura,
Direcció General d'Innovació i Formació del Professorat**

Diseño y desarrollo de este e-Book:

Waelder Mallorca
Marketing, Publicidad, Diseño Web y mucho más...

Antoni Marqués, 22 - Pral. 1 y 2
07003 - Palma de Mallorca - Islas Baleares
Tel.: (+34) 971 29 94 08 - Fax: (+34) 971 75 93 70
www.waeldermallorca.com